

Богенчук В.

Мабуть, немає людини у світі, котра б у певний період свого життя не торкнулась проблеми календаря. Люди різних релігійних вірувань, різної національності, різного кольору шкіри, жителі різних континентів рано чи пізно зустрічаються із цією проблемою. Тут намагатимемось розкрити значення того, яке місце займає календар у нашому житті-бутті, історію виникнення та розвиток календаря, різницю святкування дати Пасхи та багатьох свят як екуменічну проблему. В Україні храм, богослужіння, займають чільне місце в житті людини. Тому все життя і побут були тісно пов'язані з богослужбовим календарем. Дні, які мали певне важливе значення для християнина, зв'язувались не з числом чи місяцем, а з пам'яттю того чи іншого святого. Церковний устав визначав не тільки порядок і структуру богослужень, але й організовував увесь побут, і завдяки цьому життя набуло благодатного просвічення.

Християнський календар – це комбінація древнього юдейсько-вавилонського місячного року та звичного для давніх єгиптян і римлян сонячного року. Незмінні християнські празники вираховують за давньоримським сонячним роком, причому так звані місяці цілком відірвані від справжнього руху Місяця і служать лише як штучний поділ сонячного року. Однак Великдень і всі пов'язані з ним свята залежать від древнього юдейського місячного та сонячного календарів.

Загалом літочислення походить від «юліанського календаря, що його ввів Юлій Цезар у 46 р. до Христа. Цей календар настільки точний, що його можна вважати першою вдалою спробою літочислення; він настільки зближається з астрономічними процесами, що був дійсний для всього християнського світу аж до 1582 р.» .

Хто ж задумав зробити перерахунок років від дня народження Ісуса Христа?

Сьогоднішня західна хронологія відстає від традиційного православного календаря на 8 років. На превеликий жаль, сама дата Різдва була невірно вичислена в шостому столітті західним монахом Діонісієм Малім. Його підрахунки і лягли в основу західних календарів, хоч багатьма вченими були засуджені .

Все-таки в юліанському календарі була похибка на 11 хвилин 14 секунд на рік, які за 128 років становили вже один день. Таким чином, розбіжність між календарним і астрономічним часом у XVI ст. зросла на 10 днів, а весняне й осіннє рівнодення наступили на 10 днів раніше, ніж це мало б бути за відліком часу. Календарну реформу здійснив папа Григорій XIII (1572-85) 1582 р. Після цього за 4-им одразу настало 15 жовтня. Щоб запобігти новим розбіжностям між астрономічним і календарним роками, уведено уточнення щодо високосного року: рік, який завершував століття, не міг вже більше бути високосним, хіба що четвертого століття.

Запровадження григоріанського календаря призвело до неузгоджень між християнами. Німецькі протестанти прийняли його аж 1700 р., англійські – 1752 р. Східні Церкви дотримувалися юліанського календаря. Різниця між григоріанським і юліанським календарями залишалася сталою аж до 1700 р. Через нове григоріанське правило про високосний рік різниця між двома календарями становить 13 днів. Це стосується і визначення дати Великодня, бо дату рівнодення вираховували по-різному.

Григоріанський і юліанський спосіб вираховувати дату Великодня відрізняються вже тим, що весняне рівнодення за старим стилем випадає на 13 днів пізніше, ніж за новим. Позаяк Григорій XIII виправив підрахунок місяців, то до дати за старим стилем треба додати ще 4 дні. «Дуже часто православних вірних бентежить те, що за григоріанським

календарем дата Великодня збігається з датою жидівської Пасхи або навіть випереджає її. У пра-вославних календарях, відповідно, враховують дату жидівської Пасхи і завжди Великдень святкують пізніше. Якщо за звичайними підрахун-ками Великдень збігається з жидівською Пасхою, то православну Пасху переносять на тиждень» . Через те що григоріянський календар точні-ший, секуляризовані держави ввели його у ХХ ст. навіть там, де були православні Церкви, наприклад, як Радянський Союз 1923 року. Це зігнорувала Православна Церква й залишила в себе юліянський календар. Результатом було цілковите відокремлення від громадянського року. Це стосується також і Української Греко-Католицької Церкви, особливо на Заході, у діаспорі. За ініціативою екуменічного патріярха Мелетія IV Метаксака в Греції 1924 р. ввели названий його іменем «Мелетіянський змішаний календар», за котрим усі сталі дати обчислюють за григоріянським календарем, а Великдень і всі залежні від нього свята – за юліянським. Незважаючи на суперечності цього мішаного календаря, через вве-дення якого в Греції були розколи (старокалендарники – палαιοмерологіти), він дуже поширився серед православних. Це стосується Константинопольського, Олександрійського, Антіохійського, Грузинського, Румунського та Болгарського патріярхатів . Після реформи 1582 р. тривало протистояння Східної і Західної Церков: якщо повнота весняного рівнодення трапилася 22 березня, то вона, об'єктивно, є весняною. В першу неділю по цьому Католицька Церква святкує Пасху. Православні ж стверджують, що святкування Пасхи перед єврейською є неможливим. Отже, григоріянський календар – недосконалий і неточний, вони його не приймають, святкують Пасху в неділю після єврейської . Також хвиля реформи породила бурю протестів і жорстоку полеміку, зокрема серед вчених. Ширилися твердження, нібито григоріянський календар астрономічно необґрунтований, що це усього лиш «спотворення юліянського календаря». З'явилися чутки про близький «кінець світу», які поширювали протестанти, вважаючи, що «краще розійтись з Сонцем, ніж зійтись з папою» .

Святий євангелист Йоан у книзі «Об'явлення» стверджує про «дерево життя, що приносить дванадцять плодів, на кожний місяць подає плід свій, і листки дерева – для uzдоровлення народів» (Од. 22:2). Відповідно і наш церковний календар – це благодатне дерево життя, котре щедро наділяє своїми духовними плодами щодня, тижня, місяця й року. Хто бере живу участь у календарних святах, то в його серці церковний рік зродить щедрі плоди: плоди віри, надії й любови до Бога і ближнього, плоди духа молитви, жертви та чеснот без яких немає правдивого християнина. Отже, наш церковний календар щораз більше наблизатиме нас до Христа та перемінюватиме у Христі. Як Христос є осередком церковного календаря, так Христос має бути осердям нашого життя.

Богенчук В. Дати свят як екуменічна проблема // Слово № 4 (34), грудень-лютий, 2007-2008, с. 17-18.